

EDİTÖRDEN

Gülgün ÇİĞDEM¹

WHO (Dünya Sağlık Örgütü) tarafından COVID-19 olarak adlandırılan SARS-CoV-2 etkeni ile gelişenⁱ Coronavirus salgını ilk kez Çin'in Hubei eyaletine bağlı olan Wuhan şehrinde 1 Aralık 2019'da görülmüştür ve 31 Aralık 2019'da da WHO'ya ilk bildirim gerçekleşmiştir. Hızla en az 114 ülkeye yayılan ve oldukça ciddi bir halk sağlığı sorununa dönüşen COVID-19 nedeniyle 11 Mart 2020'ye kadar olan süreçte 4 binden fazla yaşam kaybı gerçekleşmesi üzerine, WHO tarafından resmen *pandemi* ilan edilmiştirⁱⁱ. Nisan sonunda da küresel teyit edilmiş vaka sayısı 3 milyonu geçmiştir, 200 bin üzerinde de yaşam kaybı gerçekleşmiştirⁱⁱⁱ. 22 Kasım 2020 itibari ile küresel teyit edilmiş vaka sayısı 57.882.183'e, yaşam kaybı ise 1.377.395'e ulaşmıştır. Son 20 yılda iki pandemi yaşanmıştır; 2002'de Çin'de ortaya çıkan SARS-CoV hızla yayılmış, %11 *fatalite* (ölüm oranı) ile 8098 vaka ve 774 yaşam kaybı olmuştur. 2012'de de bu sefer Suudi Arabistan'da ortaya çıkan MERS-CoV, %37 *fatalite* ile yayılmıştır. 2494 vaka ve 858 yaşam kaybı ile sonuçlanmıştır. COVID-19'un *fatalite* oranının ise %2-4'lerde olduğu tahmin edilmektedir, yani ölüm oranı daha düşüktür^{iv}. Ancak bu düşük ölüm oranına rağmen SARS ve MERS'in toplamından çok daha fazla yaşam kaybına yol açmıştır^{vi}.

Başlangıcından bu yana neredeyse bir yılı bulan pandemi sürecinde, henüz etkinliği güvenilir olan sonuçlarla ortaya konan bir tedavinin ve aşının olmamasının^{vii} da yarattığı belirsizlik şoku ile pandeminin yayılmasının önlenmesi, morbidite ve mortalitenin azalması için uygulamaya konulan izolasyon ve di-

1 Doç. Dr., İstanbul Gelişim Üniversitesi, gulguncigdem@gmail.com, ORCID ID. 0000-0001-5353-8638.

ğer kısıtlamalar, bireylerin fiziksel kısıtlamalarından öte, davranış kalıplarında değişimlerle birlikte, iktisadi faaliyetlerde de daralmayı beraberinde getirmiştir. Bu daralma, izolasyonların yol açtığı kitlesel boyutta gerçekleşen işsizlik ve iflaslar da eklenince, pandeminin bir diğer acı yüzünü ortaya çıkartmaktadır. Ekonomileri derin bir resesyona sürükleyen ve oldukça yıkıcı bir hal alan COVID-19 sürecinin, kalıcı izler bırakacağı aşıkardır. Düşük talep, düşük büyüme ve artan eşitsizlik döngüsüne girildiğine dikkatleri çeken UNCTAD (Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Konferansı)'ın yıllık Ticaret ve Kalkınma Raporu, Gelişmekte Olan Ülke (G.O.Ü.) borçlarının “askıya alınması ve yeni kredi olanakları yaratacak programların tasarlanması gibi önlemler alınmadığı takdirde”, “*kayıp bir on yıl*” yaşanmasının kaçınılmaz olduğu uyarısında bulunmaktadır. Rapora göre, 2020 itibari ile küresel ekonomi %4'ten fazla küçülecek, doğrudan yabancı yatırımlarda %40'a varan düşme görülecek ve yabancı sermaye akımlarında 100 milyar doların üzerinde azalma görülecektir. G.O.Ü'lerde 90 ilâ 120 milyon kişinin aşırı yoksulluğa sürükleneceğine vurgu yapan rapor, sürdürülemez borç seviyeleri, aşırı eşitsizlik, G.O.Ü'lerdeki zayıf yatırım ve işsizliğin, küresel ekonomi açısından birer tehdit unsuru olduğuna dikkatleri çekerek, bunlarla mücadele edilmesi gerektiğini söylemektedir.

Yaşanan bu küresel kargaşa içerisinde, yayılmanın önüne geçebilmek üzere, bireyler, zaman zaman izole edilmektedir. İzolasyonun ekonomik boyutu da dahil olmak üzere birçok olumsuz yönü söz konusudur. Bilhassa gözardı edilmemesi gereken bir yönü; önemli bir iktisadi ajan olan hanehalkıdır. Hem tüketici birey hem de üretici birey olan hanehalkının izolasyon ile fiziksel aktiviteleri kısıtlanmaktadır. Bu ise depresyon ve kaygı düzeyini artmaktadır ve psikolojik sorunlar ortaya çıkmaktadır. COVID-19 sonrasında, bireylerin topluma her açıdan sağlıklı bir şekilde dönebilmeleri için, rehabilite edilmeleri gereklidir. Bireylere, iş uğraşı terapistleri, konuşma terapistleri, sosyal hizmet uzmanları, psikologları da kapsayan rehabilitasyon yaklaşımları uygulanmalıdır^{viii}.

Bir sağlık sorunu ile başlayan bu yıkıcı dönemde Bilim İnsanları, verilere ulaşmada sıkıntı yaşamaktadırlar. Elde edilebilen verilerin sergiledikleri tutarsızlıklar ise, verilerin güvenilirliğine ilişkin kaygı yaratmaktadır. Ayrıca içinde bulunulan COVID-19 süreci ve yaşanan İzmir Depremi, Multidisipliner Yaklaşımla İktisadi Kriz Olgusu'nun 4'üncü cildinin hazırlanmasını da

sekteye uğratmıştır ve mağdur olan bazı Bilim İnsanları'mız çalışmalarını tamamlayamamışlardır. Sözü edilen mücbir sebeplerin tüm sektörlerde yarattığı üretim ve işgücü kaybı, aşikârdır.

Krizlere ilişkin, farklı disiplinlere mensup araştırmacıların ortak çabalarının zorunlu olduğu inancından hareketle başlattığım **Multidisipliner Yaklaşımla İktisadi Kriz Olgusu** adını taşıyan bu çalışma ile, farklı alanlarda çalışan akademisyenleri de iktisadi krizlerin çeşitli disiplinlerdeki etkileri konusunda araştırma yapmaya davet ederek iktisadi kriz konusunun daha geniş bir perspektifle sorgulanmasının sağlanması amaçlanmaktadır. Dördüncü ciltte, çalışmaların ağırlığını COVID-19 süreci oluşturmaktadır.

Kitap bölümü olarak yazıya dökülen, ampirik çalışmaları da içeren bu değerli araştırmalar, bilimsel makale formatında yazılmış olup, Türkçe ve İngilizce özetler ile başlamaktadır. Kitapta oldukça güncel, ileri ekonometrik analizlerle yapılmış ampirik çalışmalar yer almaktadır.

İktisadi krizlerin sorgulandığı bu bilimsel eserde ilk olarak, **Dr. Öğr. Üyesi Sinem KUTLU HORVATH** ve **Doç. Dr. László Csaba HORVATH**, **Konuk Araştırmacılar** olarak, COVID-19 ile tetiklenen, küresel iktisadi sistemde duyulan reform ihtiyacının getirdiği paradigma değişimini sorgulayacaklardır. **Doç. Dr. Gülgün ÇİĞDEM** ve **Merve ALTAYLAR**, yabancı yatırımcıların ilgisindeki hızlı düşüşte COVID-19 sürecinin etkisini güncel ve ileri tekniklerle ampirik olarak sınayacaklardır. **Dr. Öğretim Üyesi Pınar KOÇ** ise, COVID-19'un Türkiye ile OECD ülkeleri arasındaki dış ticareti nasıl etkilediğini yine ampirik olarak araştıracaktır. **Arş. Gör. Yeşim ERÖNAL**, **Merve ALTAYLAR** ve **Şevhat DOĞER**, pandeminin tüketici kredilerine etkisini yine güncel ve ileri analizlerle araştıracaktır. **Arş. Gör. Dr. Ömer FARUK GÜLTEKİN** ve **Doç. Dr. Fusun ÇELEBİ BOZ**, pandemi nedeniyle toplumun bozulan sosyo-iktisadi yapısını ve bu sürecin beraberinde getirdiği paradigma değişimini inceleyeceklerdir. **Uzm. Psikolog Gonca Gül YILMAZ**, COVID-19'un psikolojik etkilerini araştıracaktır. **Dr. Hande AKSÖZ YILMAZ**, 2008 Küresel Kriz etkilerini de gözönünde bulundurarak, yabancı sermaye yatırımlarının belirleyicilerini analiz edecektir. **Arş. Gör. Dr. Sadık Karaoğlan** ve **Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Erhan Bilman**, 2008 Küresel Finans Krizi öncesi ve sonrasında BİST sınaî endeksi ile sanayi üretim endeksi arasındaki ilişkiyi güncel ve ileri ekonometrik analizlerle sınayacaktır.

Değerli çalışmaların halkın, öğrenci ve araştırmacıların kullanımına sunulmasında sıkıcı olmaktan uzak kılınabilmesi için görseller ve söylemlerden faydalanılmıştır.

Bilime ve insanlığa yararlı olması dileği ile...

Doç. Dr. Gülgün ÇİĞDEM
İstanbul, Aralık 2020.

-
- i T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü COVID-19 Rehberi. https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birler/Bulasicihastaliklardb/hastaliklar/2019_n_CoV/rehberler/COVID-19_RehberiV5-25Subat2020.pdf
 - ii Park SE (2020). Epidemiology, virology, and clinical features of severe acute respiratory syndrome - coronavirus-2 (SARS-CoV-2; Coronavirus Disease-19). *Clin Exp Pediatr*, Apr;63(4): 119-124. DOI: 10.3345/cep.2020.00493.
 - iii worldometer. coronavirus cases [Internet]. Available from: <https://www.worldometers.info/coronavirus/coronavirus-cases/>
 - iv Çöl, M. ve Güneş, G. (2020). COVID-19 Salgınına Genel Bir Bakış. İçinde: COVID-19. (Ed. Osman Memikoğlu ve Volkan Genç). Ankara Üniversitesi Basımevi, ISBN: 978-605-136-477-3, 1-8.
 - v Mahase, E. (2020). Coronavirus: COVID-19 has killed more people than SARS and MERS combined, despite lower case fatality rate, *BMJ* 2020; 368. DOI: <https://doi.org/10.1136/bmj.m641> (Published 18 February 2020)
 - vi A.e.
 - vii Yörük, F. Ve Memikoğlu, O. (2020). Tedavide Gelişmeler. İçinde: COVID-19. (Ed. Osman Memikoğlu ve Volkan Genç). Ankara Üniversitesi Basımevi, ISBN: 978-605-136-477-3. 89-99.
 - viii Güneş, S. ve Kutlay, Ş. (2020). Genel Rehabilitasyon Prensipleri. İçinde: COVID-19. (Ed. Osman Memikoğlu ve Volkan Genç). Ankara Üniversitesi Basımevi, ISBN: 978-605-136-477-3, 107-113.